

Sara Laakkonen

HUILUN ALKEISOPPIMATERIAALI

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusohjelma
Toukokuu 2017**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2017	Tekijä/tekijät Sara Laakkonen
Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		
Työn nimi HUILUN ALKEISOPPIMATERIAALI		
Työn ohjaaja Kirsti Rasehorn		Sivumäärä 14
Tein opinnäytetyönäni huilun oppimateriaalia, joka on tarkoitettu käytettäväksi tavanomaisen oppimateriaalin rinnalla. Oppimateriaalin suuntasin 7-9-vuotiaille lapsille, jotka ovat vasta-alkajia. Tavoitteenani olivat oppimateriaalin kautta kotiharjoittelun monipuolistaminen, motivaation parantaminen sekä oppilaan musiikkisuhteensa vahvistaminen. Selvensin huilun historiaa lyhyesti, kuvailin huilun erityispiirteitä ja tutkailin poikkihuilun- ja nokka-huilunsoiton opetuksessa käytettäviä oppimateriaaleja. Loin myös silmäyksen erilaisiin oppimiskäsitteisiin ja omaan opetusfilosofiaani. Opinnäytetyöprojektin aikana tein matkan omaan opettajuuteeni. Tunnistin itsessäni humanististen, elämyksellisiä opetuskeinoja käyttävän opettajan. Oppimateriaalistani tuli monipuolinen, joskin ideoita jäi paljon hyödynnettäväksi myöhemmin.		

Asiasanat

elämyksellisyys, elämyspedagogiikka, huilu, kokemuksellisuus, motivaatio, soitonopetus, oppilaslähtöisyys, oppimateriaali

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date May 2017	Author Sara Laakkonen
Degree programme Music		
Name of thesis FLUTE LEARNING MATERIAL FOR BEGINNERS		
Instructor Kirsti Rasehorn	Pages 14	
A flute learning material was made during this thesis work. It is intended to be used along the usual teaching material. The material was directed to 7 to 9 years old children who are beginners at the flute playing. The aims were to diversify home-based training, improve motivation, and strengthen the student's musical relationship. The history of the flute was explored, describing the special features of the flute. Other learning materials for flute and recorder was studied and searched for tasks that use experimental ways of learning. Different learning concepts that I use in my teaching were introduced and my own teaching philosophy was being introduced as well. During the thesis project I studied my own philosophy of teaching. I recognized myself as a humanist that uses mainly experimental and student-centered ways of teaching. My learning material became versatile and I had so many ideas that some of them can be utilized later.		

Key words experience pedagogy, experimental learning, flute, instrumental teaching, learning material, motivation, student-centered

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 HUILUNSOITON OPPIMATERIAALIN LÄHTÖKOHDAT	3
2.1 Huilu	3
2.2 Lapsi 7-9-vuotiaana	3
2.2.1 Lapsen musiikkisuhde	4
2.2.2 Soittamisen motivaatio	4
2.3 Keskeiset huilukoulut	5
2.3.1 Nokkahuilun alkeisoppimateriaali	6
2.3.2 Verkkomateriaalit	7
3 OPETUSFILOSOFIANI	8
3.1 Oppilaslähtöinen opetus	8
3.2 Kokemuksellinen oppiminen	9
3.3 Elämyksellinen oppiminen	9
3.4 Yhteistoiminnallinen oppiminen ja yhteisöllisyys	10
3.5 Tutkiva oppiminen	10
3.6 Positiivinen pedagogiikka	11
3.7 Oma opetus- ja oppimiskäsitykseni	11
4 POHDINTA	12
LÄHTEET	13

1 JOHDANTO

Miksi kotona on niin vaikea avata läksykirjat? Tähän kysymykseen olen törmännyt usein sekä ollessani itse huilunsoiton oppilaana, että myöhemmin opettaessani. Innokas oppilas saattaa kotona muuttua innottomaksi, kun läksyistä puhutaan, ja niin harrastajan kuin musiikin ammattilaisenkin takaraivossa koluttaa alituinen syyllisyys siitä, ettei ole tehnyt tarpeeksi soiton saralla. Pohdin, mikä tekee soittamisesta minulle itselleni mielenkiintoista ja innostavaa. Tärkeässä osassa kotiharjoittelun kannalta on ainakin itselleni ollut ohjelmisto, jota soitetaan, ja sitä kautta oppikirja, josta ohjelmisto ja harjoitteet tulevat. Siksi halusin opinnäytetyönäni lähteä tuottamaan materiaalia, jolla olisi helppo rikastaa soittotuntien sekä kotiharjoittelun monipuolisuutta ja sen myötä myös parantaa soittomotivaatiota sekä vahvistaa oppilaan suhdetta musiikkiin.

Oma soittotaustani alkaa vuodesta 2001, jolloin aloitin nokkahuiluopinnot Keski-Pohjanmaan konservatoriossa. Jatkoin nokkahuilun soittoa vuoteen 2007 asti, jolloin soitin vuoden ajan sekä poikkihuilua että nokkahuilua ja vaihdoin sitten pääaineeni poikkihuiluun. Motivaationi kotiharjoitteluun on ollut aina heikohko, mutta haluni tulkita musiikkia on ollut voimakas ja uskoakseni se on pitänyt minut musiikin parissa ammattilaisuuteen asti. Nyt, kun itse olen opettaja, koetan kehittää menetelmiä, joilla saan motivoitua oppilaani soittamaan tavoitteellisesti kotonakin, jotta he eivät joutuisi kohtaamaan kaikkia niitä ongelmia, joiden kanssa itse olen joutunut painiskelemaan vähäisen harjoitteluni vuoksi.

Itse olen astunut opettajuuteen vuonna 2013 ammattikorkeakoulun opetusharjoitteluiden kautta. Myös konservatorion huiluolettajien lyhyistä sijaisuuksista olen saanut paljon hyödyllistä tietoa siitä, millaista soitonopettajan työ on ja minkälaisia asioita huilunsoitonopettaja tarvitsee opetuksessaan. Opettajan tavoitteeni on antaa oppilaalleni onnistumisen tunteita musiikin parissa ja johdattaa oppilasta ymmärtämään ja rakastamaan musiikkia.

Opettajuuteeni liittyy paljon sen pohdintaa, minkälaisen ilmapiirin haluan tunneillani vallitsevan ja miten ilmapiiri ja oma toimintani vaikuttaa oppilaan innostukseen ja motivaatioon. Siksi huilun alkeissoitovihkoa tehdessäni lähdin miettimään ensimmäisenä sen asennetta ja viestiä. Halusin, että harjoitteita löytyy monipuolisesti, jotta niistä voitaisiin valita oppilaalle sopivimmat. Toinen asia, jota pidin arvossa, oli, että ainakin osa oppimateriaalia olisi helppo mukauttaa oppilaskohtaisesti joko helpommaksi tai vai-

keammaksi. Tärkeänä nousi esiin myös oppilaan osallistaminen soittotuntien suunnitteluun ja tavoitteiden määrittelyyn. Halusin, että kaikissa harjoitteissa on positiivinen, kannustava ja leikinomainen tunnelma.

Huilun alkeisopetuksen soittomateriaaliin olen luonut ensimmäiselle huilunsoittovuodelle tehtäviä ja harjoituksia, jotka täydentävät alkeisoppimateriaalia. Tehtävistä ja harjoituksista löytyy avaimia sisäiseen motivaatioon. Halusin ottaa mukaan paljon harjoitteita, jotka antavat mielikuvitukselle siivet, ja kannustaa oppilasta löytämään oman musiikkisuhteensa. Tärkeimpänä asiana huilunsoiton opiskelussa pidän kuitenkin perusteiden kunnollista hallintaa – kun oppii perusasiat hyvin, ovat myöhemmät huiluopinnot paljon helpompia. Mielestäni suomenkieliset huilun alkeisoppimateriaalit ovat kuitenkin niin hyviä ja kattavia, että koko oppimateriaalia ei minun tarvitse tehdä uudestaan, vaan materiaalin ohella käytettävät lisäharjoitukset riittävät.

Keskityn myös siihen, mitä soittomateriaalin kohderyhmä, eli 7-9-vuotiaat lapset, soittotunneilla tarvitsevat, jotta opetus tukisi heidän ikävaiheensa mukaista kehitystä. Tätä hankittua tietoa hyödynsin suunnitellessani oppimateriaalin tehtäviä ja harjoitteita. Jotkut tehtävät määräsin tarkasti kotona tai soittotunneilla tehtäväksi, sillä olen itse huomannut, että tarkat ohjeet auttavat kotiharjoittelussa: on helpompi tehdä läksyt, kun tietää tarkalleen, mitä ja milloin läksyksi tulee tehdä. Tein myös katsauksen muihin huilukouluihin ja nokkahuilun oppimateriaaleihin.

2 HUILUNSOITON OPPIMATERIAALIN LÄHTÖKOHDAT

Huilunsoiton oppimateriaalia laatiessani huomioin 7-9-vuotiaan lapsen henkiset ja fyysiset valmiudet huilunsoittoon. Selvitin lyhyesti myös huilun historiaa ja kävin läpi poikkihuilun ja nokkahuilun alkeisoppimateriaalia ja etsin niistä itseäni inspiroivia tehtäviä.

2.1 Huilu

Huilun historia ulottuu monen kymmenen vuosituhannen taakse. Slovakiasta on löydetty huilu, jota pidetään jopa 80 000 vuotta vanhana. Keski-Aasiassa on soitettu ensimmäisiä sivusta puhallettavia huiluja n. 1900 eKr. ja n. 1100 jKr. sivusta puhallettava huilu saapui Eurooppaankin. 1600-luvulla Jacques Hotteterre le Romain suunnitteli yksiläppäisen huilun. 1700-luvun alussa huilu oli jo yleinen soitin orkesterissa ja sille sävellettiin ensimmäiset huilukonsertot. Lopulta 1820-luvulla Theobald Böhm suunnitteli uudenlaisen huilun, josta useimmat nykypäivän huilut ovat kehittyneet. (Mäkilä & Talvitie 2004, 8-9.) Nykyään poikkihuilu on ensimmäinen soitin partituurijärjestyksessä. Koska se on korkein puupuhallin, sillä on usein melodianvienti vastuullaan. Poikkihuilun parhain sointi saadaan esille keskirekisterissä, suunnilleen alueella g^1-c^3 . (Joutsenvirta, Sibelius-Akatemia.

Huilunsoiton oikea aloitusajankohta on yksilöllinen, riippuen lapsen käsien pituudesta. Jos kädet eivät ole riittävän pitkät yltämään suoran poikkihuilun läpille, on tarjolla myös käyriä suukappaleita, jotka tuovat läppiä lähemmäksi. Uudenlainen vaihtoehto pienille soittajille on muovista valmistettu Nuvo-huilu, joka on kevyempi kuin tavallinen huilu. Huilunsoittoa voi hankaloittaa huomattavat virheet puu- ja hampaiden vinous. Huilunsoiton alkeita opetellessa mielestäni tärkeimpiä asioita on hyvä, rento soittoasento. Asentoa pidetään yllä ja siihen yhdistetään oikeanlainen puhallus, eri otteet, kielitys ja tulkinta. Soittoasentoa häiritsevät sormien vaihtuvat otteet, väsyminen ja muista syistä, esimerkiksi kappaleen vaikeudesta johtuvat jännitykset.

2.2 Lapsi 7-9-vuotiaana

7-9-vuotias lapsi tarvitsee kiitosta ja kannustusta, mutta myös sopivasti epäonnistumisen tunteita. Hän harjoittelee oma-aloitteista oppimista ja työn tekemistä. Lapsen vastuulle voi antaa tehtäviä, joista hän

suoriutuu alusta loppuun itse. 7-9-vuotias tarvitsee kuitenkin vielä tehtävien ohella leikkimistä ja huoleton tonta touhuilua. Älyllisen oppimisen lisäksi hänelle on tärkeää luonnossa liikkuminen, mielikuvitus ja satumaaailmat. Lorut, laulut ja arvoitukset kiinnostavat häntä. (MLL vanhempainnetti.) Koulunsa ja soittoharrastuksensa aloittava lapsi osaa jo tulkita hyvin äänimaisemaa ympärillään. Hän on pienestä lapsesta asti harjoitellut improvisoivaa, vastavuoroista leikkiä, jonka hän nyt hallitsee taitavasti. Lapsen kokemusmaailma laajenee hänen kasvaessaan ja hän liikkuu kauemmas perhepiiristä ollessaan samanikäisten ryhmissä tai ohjatuissa harrastuksissa. Lapsi saa vapautta, jota hän ei pienempänä ole saanut vanhempien ollessa lähes aina näkö- tai kuulomatkan päässä. (Tuovila 2003, 43.)

2.2.1 Lapsen musiikkisuhde

Lapset ovat koulun aloituksen jälkeen yleensä aktiivisia musiikin ja sen ilmiöiden kokeilijoita. Heitä kiinnostaa niin radio, tietokone, televisio, puhelimet, kuin erilaiset soittimetkin. He usein kokeilevat kuulonvaraisesti erilaisia laulu- ja soittotapoja ja musiikkityylejä. Lapset oppivat musiikkia suurelta osin ilman ohjausta, luontaisesti. Musiikkia he oppivat myös yhteisön tai muiden lasten esimerkin kautta. Lapset ja nuoret kantavatkin mukanaan matkansa varrella spontaanisti keräämäänsä musiikkia ja osaamista, joka tulee näkyviin, jos sille annetaan opetuksessa tilaa ja aikaa. (Tuovila 2003, 43-45.) Soittamisen jatkumiselle on suotuisaa, että länsimaisessa musiikinopetuksessa käytetty tiivis opettaja-oppilas-suhde on lapsen näkökulmasta lämminhenkinen ja turvallinen, eikä opettaja vaihdu ainakaan liian usein. Myös vanhemmat vaikuttavat siihen, miten lapsi suhtautuu opintoihinsa. (Tuovila 2003, 60-61.)

2.2.2 Soittamisen motivaatio

Motivaatiosta voidaan puhua, kun ihminen pyrkii toiminnallaan johonkin tavoitteeseen tai päämäärään, ja kun hänellä on myös keinot saavuttaa haluamansa. Nykyisin ajatellaan, että ihminen on itse oman motivaationsa alullepanija. Motivaatio voidaan jakaa kahteen eri käsitteeseen: sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. (Byman 2002, 26.)

Motivaatiota voi kehittää määrittelemällä ensin tavoitteen ja sitten selkiyttämällä sitä. Oppilaan olisi hyvä pohtia, mitä hän haluaa ja mihin tärkeysjärjestykseen hän laittaa haluamansa asiat. Hänen kannattaa myös miettiä, mitä tavoitteen saaminen hänelle merkitsee. Isommat tavoitteet on myös hyvä pilkkoa osat tai välitavoitteisiin. Seuraavaksi oppilaan täytyy perustella itselleen työn teon välttämättömyys ja alkaa

työskennellä tavoitetaan kohti. Opiskeluun on myös hyvä saada jokapäiväinen ilo oppimisesta. Se auttaa oppilasta saamaan onnistumisen elämyksiä. (Kauppila 2003, 52-53.)

Annu Tuovila tutkielmassaan Sibelius-Akatemialle (2003, 47) toteaa, että lapsen saattaa olla mahdotonta arvostaa opiskelemista, opetusta ja itseään musiikin opiskelijana, jos musiikki ei jäsenny lapsen aiemmin saamiin musiikkikokemuksiin tai ei anna lapselle puhuttelevia taide-elämyksiä. Opiskelun merkitys saattaa siis köyhtyä jopa olemattomaksi, jos lapsen opetuksessa rajataan ulkopuolelle hänelle merkityksellinen leikki ja musiikki. Luontaisen musiikin harrastuksen kannalta on hyvä, että leikkipainotteiseen opetukseen satsataan varsinkin lapsen koulunkäynnin ja soittoharrastuksen ollessa alussa. Koska koulunkäynnin myötä lapset joutuvat siirtymään omasta maailmastaan maailmaan, jonka säännöt aikuiset ovat määritelleet ja joka on lapselle vieras. Tässä murrosvaiheessa musiikki voi toimia lapsen tunteiden tulkina ja auttaa säilyttämään luontaisen yhteyden musiikin, minän ja leikin välillä. (Tuovila 2003, 47.)

2.3 Keskeiset huilukoulut

Kävin läpi muutamia huilun alkeisoppimateriaaleja, vertailin niitä ja hyödynsin saamiani tietoja oman materiaalini tuottamisessa. Tarkastelun alla oli Katarina Fritzénin, Karin Öhmanin ja Visa Turusen Huilu ja minä 1, Marja-Leena Mäkilän ja Heli Talvitien Vivo huilu, sekä Hanna Turusen Huilunsoiton salaisuus. Lisäksi tutustuin verkossa oleviin huilukouluihin, sillä olen kiinnostunut mahdollisuudesta laittaa oma oppimateriaalini myöhemmin verkkoon. Otin myös tarkasteltavaksi nokkahuilun alkeisoppimateriaalista saksalaiset Spiel und Spaß mit der Blockflöte -kirjat 1 ja 2 sekä Ritva Ollarannan ja Maija Simojen Pillipiiparit Musiikkimaassa.

Huilu ja minä 1 (Fritzén ym. 1981) kiinnitti huomioni improvisaatioharjoituksillaan. Improvisaatio pohjautuu välillä mielikuviin ja välillä kuvista soittamiseen. Tehtävänanto sallii monenlaisen leikittelyn improvisaation myötä, joten se on mielestäni todella käyttökelpoinen huilunsoiton opiskelussa. Huiluun puhaltaminen ja oikeanlaisen kielityksen ja asennon löytäminen on kirjassa havainnoitu selkein kuvin ja opastein.

Marja-Leena Mäkilän ja Heli Talvitien Vivo huilu on leikin ja eläytymisen kautta huilunsoittoa lähestyvä oppikirja. Se noudattelee SML:n tasosuoritusohjeita vuodelta 2005, ja sisältää yhteissoittomateriaalia, transponointia ja improvisointia. Kirjassa on todella monipuolisesti harjoituksia, kappaleita, tehtäviä ja muuta mukaansatempaavaa materiaalia. Kirjasta löytyy esimerkiksi äänipartituuri, jossa on piirrettyinä

erilaisia muotoja, kuten pisteitä, spiraaleja, siksakkia. Oppilas etsii jokaiselle symbolille oman äänen, joka voi löytyä luokasta, kehosoittimista, huilusta tai muusta äänilähteestä, ja esittää sitten äänipartituurin. Tehtävä yhdistää visuaalisuutta, mielikuvia ja tuo ne esiin soittamisen kautta.

Hanna Turusen Huilunsoiton salaisuus on hieman varttuneempien perusteellinen opas huilunsoiton alkeista perustasoon 2 asti. Materiaalin ohjeet on tarkkaan kirjoitettu ja niitä seuraamalla on helppo opetella huilunsoittoa ilman opettajaa. Kirjassa ei ole mielikuvaharjoitteita ja se on tekniikka- ja teoriapainotteinen.

2.3.1 Nokkahuilun alkeisoppimateriaali

Nykyaikaista opetuslinjaa mukailee 1990-luvulla ilmestynyt saksankielinen Spiel und Spaß mit der Blockflöte 1 (Engel & Heyens & Hünteler & Linde 1990). Siitä löytyy muun muassa nokkahuilun suukappaleella tehtävä harjoitus, jossa matkitaan kissan naukaisua tai sireeniä. Kirjan tehtävissä harjoitellaan rytmejä puhaltamalla nokkahuiluun lorun tahtiin, soitetaan erilaisia säätiloja, jotka on kuvitettu yksinkertaisesti, sekä kilpaillaan sillä, kuka soittaa pisimmän äänen. Viehätyin kirjan tavasta opettaa ilman ottaminen kappaleen keskellä. Oppilas tai oppilaat soittavat nokkahuilusta ääntä lorun tahtiin. Loru suomennekkana menee vapaasti mukaillen näin: Frida-täti säikähtää: (HUH), hops, on kakku tiessään. Huh-sanalla soittajan on tarkoitus vetää kauhuissaan henkeä ja jatkaa sitten soittamista. Sanaleikin varjolla kirjassa opetellaan myös kahdeksasosanuotit. Oppilas soittaa ensin neljäsosia, jotka on sanoitettu, esim. ”koivu”. Neljäsosien jälkeen sana muuttuukin muotoon ”koivupuu”, jolloin ensimmäisen neljäsosanuotin kohdalle tulevat kahdeksasosanuotit kuin luonnostaan. Pelkkiä kahdeksasosanuotteja olisi vaikkapa sana ”koivumetsä”. Sanaleikit ovat toimiva tapa opettaa erilaisia rytmejä varsinkin 7-9-vuotiaille, jotka pitävät kovasti loruista ja sanoilla leikkittelystä (MLL vanhempainnetti).

Spiel und Spaß mit der Blockflöte 2 jatkaa edeltäjänsä jalanjäljissä. Kuitenkin siinä, missä oppimateriaalin ensimmäinen osa on leikkipainotteinen, toinen osa tuo nuottikuvaa jo tärkeämmäksi ja leikki jää vähemmälle, vaikka sitäkin vielä kirjasta löytyy. Erityisen mielenkiintoinen on mielestäni kirjan sivuilta 50-51 löytyvä konserttisoittimien esittely. Oppilas saa soittaa viulun, klarinetin, rumpujen, trumpetin ja käyrätorven stemmat. Stemmat ovat luonteenomaiset em. soittimille, eli viululla on kaunista, kaaritettua melodianvientiä, klarinetilla vuorottelevia kahdeksasosanuotteja, rummuilla toonika- ja dominanttiääniä ja niin edelleen. Jos oppilaita on suurempi ryhmä, stemmat sopivat yhdessä soitettaviksi.

Ritva Ollarannan ja Maija Simojoen Pillipiiparit Musiikkimaassa on pirteä nokkahuiluopas, jossa lähdetään soittamaan pisteistä ja viivoista ja päädytään kahdeksasosiin ja neljäsosiin. Rytmejä opetellaan juuresten ja kasvisten nimillä ja myöhemmin pidemmällä loruilla. Rytmeistä yhdistellään fraaseja ja lapsi oppii ikään kuin huomaamattaan soittamaan pitempiä pätkiä. Nuottikirjoitus opetellaan solmisaatiolla, ja nuottiviivoja lisätään vähitellen, kun opetellaan lisää nuotteja. Kirjassa on kauttaaltaan kappaleiden aiheisiin sopiva kuvitus, joista oppilas saa paljon hyviä mielikuvia soittamiseen. Mielikuvaharjoitteisiin ei kuitenkaan ohjeisteta suoraan.

2.3.2 Verkkomateriaalit

Sen lisäksi, että Youtubesta löytyy monenlaisia opetusvideoita huilunsoittoon, internetistä löytyy myös huilukouluja, jotka tarjoavat soittotunteja verkon välityksellä. Suomenkielistä huilunsoiton opetusmateriaalia ei kuitenkaan verkosta löydy. Sen sijaan englanninkielisiä video-oppitunteja on runsaasti. Sain itse hyviä vinkkejä huilunsoittoon noista vieraskielisistä verkko-oppimateriaaleista. Sama mahdollisuus pitäisi mielestäni olla suomenkielisenäkin. Oman oppimateriaalin laittaminen internetiin kaikkien saataville ei olisi mahdoton ajatus, mutta vaatii aikaa työstää materiaali verkkoon soveltuvaksi.

3 OPETUSFILOSOFIANI

Ajattelen, että opettajan täytyy pysyä ajan hermolla ja osata mukauttaa opetustaan oppilaskohtaisesti. On tärkeää osata vaatia oppilaaltaan työntekoa ja panostusta soittamiseen, mutta yhtä tärkeä on osata olla myös ymmärtäväinen ja armelias, jos soittamiseen ei pysty panostaa. Mielenkiintoiseksi oppitunti tekee opettaja, joka osaa vaihdella opetustaan eri oppimistyylien ja -käsitusten mukaan tilanteen vaatimalla tavalla ja ottaa huomioon oppilaan sen hetkiset taidot ja kiinnostukset. Siksi on mielestäni tärkeä tuntea opetuksensa pedagoginen teoriapohja. Mielestäni kaikkein tärkeintä on kuitenkin olla oppilaalleen inhimillinen ihminen, turvallinen ja välittävä aikuinen, johon voi luottaa. Seuraavassa olen tutkinut omaan opettajuuteeni liittyviä opetusmenetelmiä ja oppimiskäsityksiä.

3.1 Oppilaslähtöinen opetus

Silja-Maria Paimenen mukaan itseohjautuvuus on tärkeää oppilaslähtöisessä opetuksessa. Opettaja antaa oppilaalle itsenäiseen opiskeluun tarvittavat työkalut. Opettajan tulee rohkaista oppilasta tiedostamaan oma osaamisensa ja tähtäämään kohti tavoitteitaan. (Paimen 2014, 7.) Oppijakeskeisessä opetuksessa eteneminen tapahtuu oppilaan ehdoilla. Oppiminen on kaksisuuntainen prosessi, jossa oppivat sekä opettaja että oppilas. Opetustapoja ja käytänteitä voidaan muotoilla oppilaan tarpeita vastaaviksi. (Jyväskylän yliopisto 2010.) Omassa työssäni olen koettanut tavoitella sitä, että oppimateriaalia voisi muokata oppilaan tarpeiden mukaan joko helpommaksi tai haastavammaksi.

Jantunen ja Haapaniemi kirjassa Iloa kouluun (2013, 225) toteavat, että oppilaslähtöisen kasvattajan pohdinnan aiheita ovat mm. mitä lapsen pitäisi oppia, mitä hän osaa jo, miten he helpoimmin oppivat ja miten luodaan turvallinen ja kiinnostava oppimisympäristö. Oppilaslähtöinen kasvatus ottaa myös oppilaat mukaan suunnittelemaan toimintaa. (Jantunen & Haapaniemi 2013, 225.) Oppilaan voi ottaa mukaan opetukseen esimerkiksi antamalla vaihtoehtoja, joista valita. Tällöin opettaja määrittelee rajat, joiden sisällä hän antaa oppilaan liikkua vapaasti. Omaan oppimateriaaliini olen sijoittanut useita harjoituksia, joissa oppilas saa valita itse etenemistavan.

3.2 Kokemuksellinen oppiminen

Kokemuksellinen oppiminen perustuu humanistiseen psykologiaan. Tärkeässä osassa ovat oppijan kokemukset ja itsereflektointi. Oppiminen tähtää itseohjautuvuuteen ja ”minän” kasvuun. Kokemuksellisen oppimisen käyttökelpoisia työkaluja ovat eri aistit, tunteet, elämykset, mielikuvat ja mielikuvitus. Kokemus sinänsä ei ole oppimisen tae, vaan tärkeää on havainnointi, pohtiminen sekä ymmärtäminen ja käsitteellistäminen. (Pylkkä, JAMK.)

Toinen kokemuksellisen oppimisen kanssa samankaltainen menetelmä on tekemällä oppiminen. Tämä oppimistapa on ihmiselle täysin luontainen. Oppiminen tapahtuu kokeilemalla, tekemällä ja osallistumalla. Virheitä on lupa tehdä – tosin opettajalla tai ohjaajalla on vastuu antaa palautetta ja virheen korjaamiseksi ohjausta, jotta oppimista tapahtuisi. (Heikkilä 2006.)

Oppimateriaalissani esimerkiksi hengitysharjoituksia käsitellään mielikuvan kautta, jolloin oppilaan on mahdollista löytää oikeanlainen hengitystapa helposti. Samalla kuulostellaan, miltä kehossa hengityksen aikana tuntuu ja mitkä kohdat vartaloa tekevät työtä. Lopuksi hengitys yhdistetään puhallukseen huilun kanssa. Soiton opiskelu kokonaisuudessaan on enimmäkseen tekemällä oppimista.

3.3 Elämyksellinen oppiminen

Elämykselliseen oppimisen perusajatus on oppia elämysten, eli aistien, mielikuvien, satujen tai tarinoiden kautta. Esimerkiksi mielikuvien käyttö syventää oppimista ja asian ymmärtämystä. Mielikuvat soveltuvat erityisen hyvin käytettäväksi lapsia opettaessa. Mielikuvaharjoittelua voi käyttää myös ilman soitinta harjoittellessa. (Piippo 2011, 24.)

Tarinallisuutta käsittelevät Inkeri Sava ja Arja Katainen teoksessa *Taiteeksi tarinoitu oma elämä*. He toteavat, että ihminen tekee kertomuksillaan näkyväksi omia kokemuksiaan, muistojaan ja tuntojaan. Kertomukset voivat olla runomuodossa, kaunokirjallisena tarinana, kuvana tai draamallisena esityksenä. Omaa elämäntarinaa voi sitten voi tarkastella, tulkita ja ymmärtää. Tämä auttaa ihmistä hahmotamaan itseään. (Sava & Katainen teoksessa *Taiteeksi tarinoitu oma elämä* 2004.)

Reijo A. Kauppila teoksessaan *Opi ja opeta tehokkaasti* toteaa, että lasten on helppo kuvata asioita oman makuaistinsa kautta. (2003, 55.) Lapsia voi siis houkuttaa kertomaan mielipiteitään kysymällä: *Miltä se maistuu? Onko se herkullista vai maistuuko pahalle?*

Suvi Saarikallio toteaa Musiikkipedagogin käsikirjassa julkaistussa artikkelissaan, että musiikin ytimessä ovat tunteet ja elämykset. Musiikin voimakas yhteys tunteisiin auttaa tarjoamaan vaikuttavia ja henkilökohtaisia elämyksiä opetustilanteissa, edesauttavat minuuden kasvua sekä sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehittymistä. Tämä tuo osaltaan myös haastetta opettajalle. Saarikallio kysyykin, miten tunnetaitoja voi opettaa. Hän nostaa tärkeänä esille opettajan emotionaalisen herkkyyden ja oppilaan kokemusmaailman ymmärtämisen musiikin opetuksessa. (Saarikallio 2013, 37.)

Oppimateriaalissani nostan esille musiikin kuuntelemisen ja siitä kumpuavat mielikuvat. Jotta mielikuvien sanoittaminen olisi helpompaa, liitin työhöni erilaisia kuvia luonnosta. Oppilas kuuntelee musiikkia ja saa sitten valita, mikä kuvista sopii kuunneltuun musiikkiin.

3.4 Yhteistoiminnallinen oppiminen ja yhteisöllisyys

Yhteistoiminnallisen oppimisen keskeisin idea on sosiaalinen vuorovaikutus. Yhteistoiminnallisessa oppimisessa ei ole yhtä johtajaa, vaan asiantuntijuus jaetaan ryhmän jäsenten kesken. Ryhmän jokaisen jäsenen tietotaitoa pyritään käyttämään työskentelyssä hyväksi. (Rönkkö 2006.)

Liisa Raina ja Rauno Haapaniemi selvittävät yhteisön ja yhteisöllisyyden käsitteet seuraavasti: yhteisö on toiminnallinen kokonaisuus, jonka jäsenillä on yhteisiä arvoja, tavoitteita ja yhteistä toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteisön jäsenten vuorovaikutuksesta syntyy yhteisöllisyys. Se on ryhmän kehittyvä ominaisuus. Yhteisöllisen menetelmän tavoitteena on vuorovaikutuksen avulla kasvattaa yhteistä tietoisuutta. (Raina & Haapaniemi 2007, 34.)

3.5 Tutkiva oppiminen

Tutkivan oppimisen lähtökohtana on ongelma, joka muodostetaan oppilaan aiemmista tiedoista ja oletuksista. Ongelma ratkaistaan yhteisöllisesti, mikä tarkoittaa, että tietoa tutkitaan, tuotetaan ja jaetaan yhdessä. Tutkivan oppimisen prosessi, jaettu asiantuntijuus, yhdessä oppiminen ja opettajan roolin

muuttuminen ovat avainosassa tutkivassa oppimisessa. Tarkoitus on antaa oppilaalle jo kouluaihana kokemus siitä, millaista on oppia ja tuottaa tietoa ammattilaisnäkökulmasta. (Rönkkö 2006.)

3.6 Positiivinen pedagogiikka

Positiivinen pedagogiikka pohjautuu positiiviseen psykologiaan. Tavoitteena on antaa ihmiselle oikeanlainen ympäristö, työkalut ja läsnäoloa, jotta hän voisi vahvistaa omaa hyvinvointiaan. Opetuksessa tarkastellaan ja hyödynnetään luontevahvuuksia ja myönteisiä tunteita. Menetelmän avulla voi tavoitteellisesti lisätä myönteisiä kokemuksia arkeen. (Positiivinen pedagogiikka.)

Itse pidän kovasti positiivisen pedagogiikan ideasta ja haluankin opettaa positiivisten mielikuvien sekä oikeanlaisen toiminnan vahvistamisen avulla – en rangaistusten tai kieltojen kautta. Oppimateriaaliani olen rakentanut kautta linjan kohtaamaan omia opetusmetodejani, vaikkakin materiaalia pystyy käyttämään myös toisenlaisia pedagogisia keinoja käyttävä opettaja. Läsnäolo ja vuorovaikutus, kannustaminen ja motivointi nousevat aina uudelleen esiin, kun etsitään nykyaikaisen opettajuuden mallia. Näitä menetelmiä positiivinen pedagogiikka tukee.

3.7 Oma opetus- ja oppimiskäsitykseni

Opetukseni lähtökohdat ovat humanistisessa oppimiskäsityksessä. Varsinkin oppilaslähtöisyys ja kokemuksellinen oppiminen ovat tärkeä osa omaa opettajuuttani. Haluan tukea oppilasta ottamaan itse vastuun omasta opiskelustaan ja tällä tavoin mahdollisesti auttaa rakentamaan sisäistä motivaatiota soittoharrastukseen. Mielestäni opettajalla on myös tärkeä tehtävä ohjata oppilaan persoonallista kasvua ja rohkaista itseilmaisuuksiin musiikin kautta. Mietin opettaessani paljon sitä, miten voin muokata opetustani palvelemaan oppilaan tarpeita. Pidän oppilaan ja hänen motivaationsa kannalta tärkeänä sitä, että hän voi vaikuttaa opiskelutempoon ja -tapaan ja että opettaja arvostaa ja kunnioittaa hänen näkemystään opiskelusta. Haluan välittää oppilailleni rentoa ja luovaa musiikin tulkintaa, tekemisen meininkiä ja tuottaa myös onnistumisen iloa ja elämyksiä.

4 POHDINTA

Määrittelin opinnäytetyöni tavoitteeksi oppilaan musiikkisuhteen syvenemisen, motivaation parantamisen ja soittotuntien sekä kotiharjoittelun monipuolistamisen. Luomani oppimateriaali antaa tavoitteiden toteutumiseen edellytykset ottaen huomioon kuitenkin sen, että materiaalin toimivuus riippuu paljon myös opettajasta, oppilaasta ja heidän vuorovaikutuksestaan. Materiaalin olen tehnyt käyttäen itselleni luontevia pedagogisia metodeja, eli noudatellen humanistista ja kokemuksellista oppimiskäsitystä.

Musiikkisuhdetta syventää paljon musiikin kuuntelu ja sen herättämien mielikuvien pohdiskelu. Kuuntelutehtävissä on tähän pohdiskeluun työkalut ja tehtävään perehtyminen antaa hyvän alun musiikin kuunteluun. Motivaatiota parantaa tavoitteiden asettaminen ja niihin tähtääminen ja ainakin monipuolinen oppimateriaali. Omaan oppimateriaaliini lisäsin elementtejä monipuolisesti; muun muassa soittamista, kirjoittamista, aistien kautta kokemista ja hengitysharjoitteita. Kotiharjoittelun monipuolistamisesta jäi vielä monta ideaa käyttämättä. Karttatehtävä oli mielestäni mukava idea, joka piristää kotiharjoittelua ja tekee siitä sääntillisempää ja tavoitteellisempää.

Projekti oli mielenkiintoinen ja innostava ja jätti paljon ideoita ja ajatuksia kypsymään myöhempää käyttöä varten. Jatkossa aion tallentaa tekemiäni harjoitukset yhteen paikkaan, ja niistä on helppo luoda jokaiselle oppilaalle vaikkapa ikioma harjoituskirja kokoamalla sopivat harjoitukset yhteen. Harmittamaan jäi, että materiaali jäi hieman hajanaiseksi johtuen siitä, että oppimateriaalin kokonaiskuva hahmottui vasta tekovaiheessa. Jos nyt olisin vasta aloittamassa työtäni, valitsisin viitekehyksen tiukemmin ja rajaisin muutenkin sisältöä suppeammaksi ja yhteen aiheeseen keskittyväksi. Olisi ollut myös mukava kokeilla tekemiäni harjoituksia oikeassa opetustilanteessa, mutta valitettavasti minulla ei ollut opinnäytetyön tekohetkellä oppilaita opetettavana.

Opinnäytetyön teko selkiytti paljon omaa pedagogista ajatteluani. Opin lisää siitä, millainen opettaja olen ja mitkä osa-alueet ovat minun vahvuuksiani. Oman hiljaisen tietoni sanallistaminen toi minut omalle tuntuvien lähdekirjojen äärelle, ja sain avartaa ajatteluani käyttämistäni pedagogisista keinoista. Samalla sain paljon ideoita opetukseeni ja soittotuntien suunnitteluun. Lähdekirjat antoivat runsaasti tietoutta, mikä ei tähän opinnäytetyöhön päässyt, mutta tulee olemaan myöhemmin minulle hyödyksi.

Toivon, että työstäni on iloa muille opettajille ja heidän oppilailleen. Soitonopetuksessa oppimateriaalini voi lisäksi toimia innoittajana muille opettajille, jotta he rohkaistuisivat tekemään oppilailleen omia tehtäviä, harjoitteita ja näin luomaan itselleen ominaista oppimateriaalia.

LÄHTEET

- Byman, R. 2002. Voiko motivaatiota opettaa? Teoksessa P. Kansanen & K. Uusikylä (toim.). Luovuutta, motivaatiota, tunteita. Opetuksen tutkimuksen uusia suuntia. Jyväskylä: PS-kustannus, 25-41.
- Engel, G & Heyens, G & Hünteler, K & Linde, H-M. 1990. Spiel und Spaß mit der Blockflöte 1. Schule für die Sopranblockflöte. 2. uudistettu painos. Mainz: Schott Musik International.
- Engel, G & Heyens, G & Hünteler, K & Linde, H-M. 1990. Spiel und Spaß mit der Blockflöte 2. Schule für die Sopranblockflöte. 2. uudestettu painos. Mainz: Schott Musik International.
- Fritzén, K & Öhman, K & Turunen, V. 1981, 2003. Huilu ja minä 1. Tukholma: Thore Ehrling Musik AB.
- Heikkilä, P. 2006. Opetusmenetelmät opetuksen monipuolistajina. Oulun Ammatillisen opettajakorkeakoulu. Saatavissa: <http://www.oamk.fi/amok/oppimat/LO/Opetusmenetelmat06a/html/tekemalla.html>. Viitattu 23.5.2017.
- Kauppila, R.A. 2003. Opi ja opeta tehokkaasti. Psykkinen valmennus oppimisen tukena. Juva: PS-kustannus.
- Jantunen, T & Haapaniemi, R. (toim). 2013. Iloa kouluun. Avaimia kouluviihtyvyyteen. Juva: PS-kustannus.
- Joutsenvirta, A. Sibelius-akatemia. Saatavissa: <http://www2.siba.fi/aleatori/index.php?id=20&la=fi>. Viitattu 23.5.2017.
- Jyväskylän yliopisto. 2010. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/mit/tietotekniikan-opetuksen-perusteet/Opetusmenetelmista-ja-lahestymistavoista/erilaisia-laehestymistapoja>. Viitattu 20.4.2017.
- MLL Vanhempainnetti. Saatavissa: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/7_9-vuotias/persoonallisuus_ja_tunne-elama/. Viitattu 6.8.2016.
- Mäkilä, M-L & Talvitie, H. 2004. Vivo huilu. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Ollaranta, R & Simojoki, M. 1982. Pillipiiparit Musiikkimaassa. Nokkahuiluopas. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Paimen, S-M. 2014. ”Opettajana tehtäväni on olla ihminen”. Oppilaslähtöinen pianonsoiton alkeisopetus. Centria-ammattikorkeakoulu, Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201405218966>. Viitattu 25.5.2017.
- Piippo, R. 2011. Elämyksellinen soitonopetus. Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011091913100>. Viitattu 25.5.2017.
- Positiivinen pedagogiikka. Saatavissa: <http://positiivinenpedagogiikka.fi/>. Viitattu 23.5.2017.
- Pyökkä, O. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasitykset/humanistinen-kokemuksellinen-oppiminen/>. Viitattu 28.4.2017.

Pylkkä, O. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasityksista-oppimisen-ohjaamiseen/kokemuksellinen-oppiminen-ja-oppimisen-ohjaaminen/>. Viitattu 28.4.2017.

Rönkkö, M. 2006. Opetusmenetelmät opetuksen monipuolistajina. Oulun Ammatillisen opettajakorkeakoulu. Saatavissa: <http://www.oamk.fi/amok/oppimat/LO/Opetusmenetelmat06a/html/yhteistoim.html>. Viitattu 23.5.2017.

Saarikallio, S. 2013. Musiikki on kokemuslaji. Teoksessa Jordan-Kilkki, P & Kauppinen, E & Korolainen-Viitasalo, E (toim.). Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Tampere: Opetushallitus, 37-45. Oppaat ja käsikirjat 2012:12.

Tuovila, A. 2003. ”Mä soitan ihan omasta ilosta!” Pitkittäinen tutkimus 7-13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Sibelius-Akatemia. Studia Musica 18. Väitöskirja. Saatavissa: <http://ethesis.siba.fi/ethesis/files/nbnfife20061454.pdf>. Viitattu 29.5.2017.

Turunen, H. 2009. Huilunsoiton salaisuus. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu, Musiikki ja tanssi. Julkaisusarja B 5/2009.